

Oppimisvaikeussanasto

Tämän sanaston tarkoitus on selkeyttää ja yhtenäistää oppimisen vaikeuksiin liittyvien termien käyttöä. Eri termit palvelevat eri tilanteita, ja niiden valinta vaatii harkintaa. Lääketieteelliset termit ovat paikallaan terveydenhuollossa tai etuuksia hakiessa. Arjessa, oppilaitoksissa, työpaikoilla ja yleisessä keskustelussa on usein parempi käyttää helpommin ymmärrettävää ja vähemmän häiriölähtöistä sanastoa.

Termit voivat herättää tunteita, joten niiden käytössä kannattaa olla herkkä tilanteelle. Henkilöltä itseltään on hyvä kysyä, millä termillä hän toivoo omasta oppimisen vaikeudestaan puhuttavan. Oppimisen vaikeuksista huolimatta jokaisella on aina my yksilöllisiä vahvuuksiaan. On tärkeää tunnistaa, että vaikeudet ja vahvuudet esiintyvät rinnakkain ja muodostavat yhdessä yksilöllisen tavan oppia ja toimia.

Sanaston näkökulma ja rajaukset

Tässä sanastossa näkökulma on oppimisessa. Valittuja ominaisuuksia on tarkasteltu ja määritelty sen mukaan, miten ne tavallisesti näkyvät oppimisen vaikeuksina. Kaikki oppimisen vaikeudet ilmenevät yksilöllisesti, ja kirjo on laaja. Sanastoon valitut esimerkit eivät kata kaikkia tilanteita.

Sanasto on tarkoitettu oppimisen vaikeuksia kokevien sekä aiheen parissa työskentelevien ammattilaisten, tutkijoiden ja viestinnän asiantuntijoiden käyttöön. Kaikkien kohderyhmien edustajia on osallistunut sen työstämiseen.

Muita elämänalueita tai eri ominaisuuksiin ja niiden piirteisiin usein liitettyjä vahvuuksia ei tarkastella, mutta sanaston ympärille tuotettavat blogikirjoitukset avaavat myös näitä näkökulmia.

Sanaston tausta ja tekijät

Oppimisvaikeussanasto on Kuntoutussäätiön ja Erilaisten oppijoiden liiton tekemä. Sanaston tekemisessä on kuultu tutkijoita, kokemusasiantuntijoita, opettajia ja muita ammattilaisia.

Lisätiedot:

www.eoliitto.fi/oppimisvaikeussanasto

www.oppimisvaikeus.fi/sanasto

Oppimisen moninaisuus

Yleiset oppimisen moninaisuutta kuvaavat käsitteet korostavat aivotoiminnan ja oppimisen yksilöllisyyttä. Käsitteet auttavat ymmärtämään, että erilaiset oppimisen vaikeudet eivät yleensä johdu motivaation puutteesta tai heikommasta älykkyydestä, vaan aivojen erilaisesta tavasta käsitellä tietoa.

Termi en., sv., ICD-10	Kuvaus	Synonyymi / ei suositeltava
Neuromoninaisuus Neurodiversitet (sv.) Neurodiversity (en.)	Kattokäsite, joka kuvaa aivojen yksilöllistä ja luonnollista vaihtelua siinä, miten ihmiset oppivat, ajattelevat, tuntevat ja käyttäytyvät. Neuromoninaisuus on ilmaus aivojen tyypillisille ja epätavallisille toimintatavoille ilman häiriö- tai oiremerkityksiä.	Synonyymi: Neurokirjo, neurodiversiteetti
Moninainen oppijuus <i>Ei vakiintunutta vieraskielistä termiä</i>	Oppimisen kattokäsite, joka kattaa kaikki oppimisen tavat ja erilaiset, monista eri syistä johtuvat oppimisen vaikeudet.	
Oppimisen vaikeus Inlärningssvårigheter (sv.) <i>Ei vakiintunutta englanninkielistä termiä</i>	Oppimiseen liittyvien hankaluuksien kattokäsite, joka kattaa kaikista eri syistä johtuvat vaikeudet oppimisessa. Syyt voivat olla synnynnäisiä tai sairaudesta, onnettomuudesta, ympäristöstä, kuormittuneisuudesta tai muista tekijöistä johtuvia. Muita tekijöitä voivat olla esimerkiksi mielenterveyden ongelmat, sosiaaliset ongelmat, univaje tai kieli- ja kulttuurierot. Oppimisen vaikeudet voivat olla tilapäisiä tai pitkäkestoisia.	
Erilainen oppijuus Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, NPF (sv.) <i>Ei vakiintunutta englanninkielistä termiä</i>	Synnynnäisestä ja pysyvästä ominaisuudesta (esim. oppimisvaikeus, autismikirjo tai ADHD) johtuva oppimiskyvyn erilaisuus. Vaikeus on ollut läsnä syntymästä asti eikä ole aiheutunut myöhemmin esimerkiksi tapaturman tai sairauden seurauksena.	Synonyymi: Epätavallinen oppiminen
Oppimisvaikeus Specifika inlärningssvårigheter (sv.) (Developmental) learning disability*, learning difficulty (en.) Oppimiskyvyn häiriöt (F81)	2	

Oppimisvaikeudet

Oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan kapea-alaisia, kehityksellisiä eli synnynnäisiä vaikeuksia oppia ja käyttää tiettyä taitoa, vaikka opetusta on saatu riittävästi ja aistitoiminnot ovat normaalit. Oppimisvaikeudet eivät johdu motivaation tai harjoituksen puutteesta tai heikommasta älykkyydestä vaan aivojen erilaisesta toiminnasta tietyillä alueilla.

Termi en., sv., ICD-10	Kuvaus	Synonyymi / ei suositeltava
Lukivaikeus Dyslexi (sv.) Dyslexia (en.) Lukemiskyvyn häiriö (F81.0)	Vaikeus oppia lukemaan ja/tai kirjoittamaan sujuvasti, vaikka muu oppiminen sujuu. Se voi näkyä esimerkiksi hitautena tai virheinä lukemisessa ja/tai kirjoittamisessa. Joskus lukivaikeuteen liittyy luetun ymmärtämisen tai vieraiden kielten oppimisen vaikeutta.	Synonyymi: Lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus Ei suositeltava: Lukihäiriö, sanasokeus
Matematiikan vaikeus Dyskalkuli (sv.) Dyscalculia (en.) Laskemiskyvyn häiriö (F81.2)	Vaikeus oppia ja käyttää matemaattisia taitoja, vaikka muu oppiminen sujuu. Se voi näkyä esimerkiksi vaikeutena hahmottaa lukumääriä, oppia laskusääntöjä tai käyttää matematiikkaa arjen tilanteissa.	Synonyymi: Matematiikan (erityis)vaikeus, Matematiikan oppimisvaikeus
Hahmotusvaikeus Difficulty with visuospatial processing; Developmental agnosia; Perceptual difficulty (en.) ICD-10. Ei omaa diagnoosiluokkaa. F81.8 Muu oppimiskyvyn häiriö	Vaikeus hahmottaa ja jäsentää visuaalista tietoa ja ympäristön rakenteita, vaikka muu oppiminen sujuu. Se voi näkyä esimerkiksi vaikeuksina löytää ja tunnistaa asioita, hahmottaa sijainteja ja etäisyyksiä, liikkua ympäristössä tai muodostaa kokonaisuuksia yksityiskohdista.	Synonyymi: Hahmottamisvaikeudet, hahmottamisen vaikeus Ei suositeltava: hahmotushäiriö, NLD (Non-verbal learning disorder)
Motorinen vaikeus (Developmental) dyspraxia (en.) Kehityksellinen koordinaatiohäiriö (F82.0)	Vaikeus oppia ja hallita liikesuorituksia, vaikka muu oppiminen sujuu. Se voi näkyä esimerkiksi kömpelyytenä liikkumisessa, kehon liikkeiden hallinnan vaikeuksina tai hankaluuksina oppia tarkkuutta ja sorminäppäryyttä vaativaa esineiden ja välineiden käyttöä.	Synonyymi: Motorisen oppimisen vaikeus

Muita oppimiseen liittyviä vaikeuksia

Muita synnynnäisiä ominaisuuksia, jotka näkyvät henkilön tavassa käsitellä ja jäsentää tietoa.

Termi en., sv., ICD-10	Kuvaus	Synonyymi / ei suositeltava
ADHD Aktivitets- och uppmärksamhetsstörning (sv.) Attention-deficit/hyperactivity disorder (en.) ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö) (F90.0)	Poikkeava tapa säädellä tarkkaavuutta, aktiivisuutta ja impulssikontrollia. Oppimiseen voivat vaikuttaa esimerkiksi keskittymisen ylläpitämisen, vireystilan säätelyn ja toiminnanohjauksen vaikeudet.	Synonyymi: Tarkkaavuushäiriö, keskittymishäiriö Ei suositeltava: MBD (Minimal brain dysfunction) (vanhentunut), ADD (sisältyy ADHD-kirjoon)
Autismikirjo Autismspektrum (sv.) Autism spectrum (en.) Autismikirjon häiriöt, laaja-alaiset kehityshäiriöt (F84)	Poikkeava tapa havainnoida, käsitellä tietoa ja olla vuorovaikutuksessa. Piirteet vaihtelevat suuresti ja voivat muuttua iän myötä. Vaikeuksia oppimiseen voivat aiheuttaa esimerkiksi aistiympäristön ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kuormittavuus sekä vaikeudet toiminnanohjauksessa ja itsesäätelyssä.	Ei suositeltava: Aspergerin syndrooma (vanhentunut)
Kehityksellinen kielihäiriö Utvecklingsrelaterad språkstörning (sv.) Developmental language disorder (DLD) (en.)	Vaikeus omaksua ja käyttää kieltä. Se voi näkyä esimerkiksi puheen tuottamisen tai ymmärtämisen vaikeuksina, sanavaraston hitaampana karttumisena, vaikeutena käyttää taivutusmuotoja, hahmottaa käsitteitä ja nimetä asioita. Myös abstraktin kielen ja käsitteiden ymmärtäminen voi olla vaikeaa.	Ei suositeltava: Dysfasia, kielellinen erityisvaikeus (vanhentuneet)
Laaja-alainen oppimisvaikeus Omfattande inlärningssvårigheter (sv.) Borderline Intellectual Functioning (en.) Monimuotoiset kehityshäiriöt F83.0	Yleisen kykytason heikkoudesta johtuvia vaikeuksia selviytyä arjen vaatimuksista. Oppimisen vaikeudet ovat laajoja ja yksilöllisesti vaihtelevia eivätkä näy korostuneesti tietyllä taitoalueella. On eri asia kuin useampi rinnakkainen oppimisvaikeus (esim. luki- ja matematiikan vaikeus).	Ei suositeltava: Heikkolahjaisuus (vanhentunut)
Kehitysvammaisuus Intellektuel funtionsnedsättning (sv.) Intellectual disability (en.) Älyllinen kehitysvammaisuus (F70– 79)	Huomattavasta yleisen kykytason heikkoudesta johtuvia vaikeuksia arjessa ja omatoimisuudessa. Oppimisen vaikeudet ovat laajoja ja yksilöllisesti vaihtelevia eivätkä näy korostuneesti tietyllä taitoalueella.	